

В статті висвітлюються особливості розвитку педагогічної творчості у майбутніх вчителів засобами сучасного педагогічного тренінгу. Доведено необхідність застосування педагогічного тренінгу, як такого, що є одним з найбільш ефективних сучасних засобів навчання. Педагогічний тренінг визначено як форму організації діяльності що направлена на розвиток особистісних та професійних якостей майбутнього вчителя через актуалізацію знань у стійки психічні утворення, такі як навички та кваліфікації. Педагогічну творчість визначено як оригінальне та ефективне рішення навчальних проблем та збагачення теорії та практики навчання.

Педагогічний тренінг, педагогічна творчість, майбутні вчителі.

В статті освещаются особенности развития педагогического творчества будущих учителей посредством современного педагогического тренинга. Доказана необходимость применения педагогического тренинга, являющегося одним из наиболее эффективных современных способов обучения. Педагогический тренинг определен как форма организации деятельности в индивидуализации подготовки, направленная на развитие личностных и профессиональных качеств личности будущего учителя посредством актуализации знаний в устойчивые психические образования: умения, навыки, качества. Педагогическое творчество определяется как оригинальное и эффективное решение учебных проблем и обогащение теории и практики обучения.

Педагогический тренинг, педагогическое творчество, будущее учителя.

УДК 378.14: 504(043)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Т.В. Саєнко, доктор педагогічних наук, професор

Проблема екологічної освіти нині вийшла за національні рамки і набула міжнародного значення. Досвід західних країн у впровадженні екологізації навчання на 25-30 років передре національним заходам, тому, разом з переходом на принципи Болонського процесу у вищій школі, вітчизняна система освіти повинна була прийняти позитивні елементи екологізації дисциплін, напрямів підготовки фахівців, викладачів, вчителів та широкої громадськості .

© Т.В. Саєнко, 2014

Сталий розвиток, освіта для сталого розвитку, екологічне освіту, екологічна підготовка студентів ВНЗ.

Постановка проблеми та її актуальність. Прагнення до достовірного знання – це не просто отримання інформації, це бажання досягти істинного пізнавального результату через мудрість життєвого досвіду. Як би педагоги не хотіли оперувати рафінованими знаннями - нічого не вийде – у дитячих очах блищить вогник сумніву і скепсису, якщо це знання не підкріплене або несумісне з існуючою дійсністю [5, с.23].

Освіта – поле комплексних досліджень, міждисциплінарного підходу й системного аналізу. У такому контексті вона повинна становити не тільки основу педагогічної культури, а й суспільного життя держави. Згідно І-го закону Б. Коммонера «Усе пов'язане з усім» виходить, що чим більше мудрості, тим швидше справжнє знання ставатиме умовою подальшого ефективного розвитку національних культур і всієї цивілізації у цілому. Історія освіти є процесом перетворення людини в особистість. Знання є підсумком пізнання, до якого завжди прагла Людина, здобуваючи його в муках і стараннях, чи страждаючи від здогадок і передбачень, що кристалізувались у віру [2, с.516].

Мудрість не може обійтися без знання, але чи кожне знання веде до мудрості? Вирішення цієї проблеми має першочергове значення для сучасного освітнього процесу, якому властива раціоналізація пізнавальної активності без **відповідного оформлення і розвитку духовної складової і вищих цінностей буття**. Мудрість Сократа полягала в тому, що він нікого не вчив, а вчилися у нього. Сьогодні його згадують, коли говорять про людиновимірність освіти, бо він перший акцентував увагу на гармонії педагогічного процесу, наголосивши на “божественній милості справжньої мудрості”, яку можна передавати тільки у дружньо-толерантному спілкуванні [2, с.526].

Чи відповідають нинішні навчальні заходи цьому древньому критерію? Людина у своїй діяльності повинна керуватися якщо не мудрістю, то хоча б розумом, який треба педагогам сформулювати, виховати, випестити. І тут постає проблема виховання. В якій мірі ми реалізуємо цей важливий аспект у відношенні до підростаючого покоління? Хто і як буде діяти через 20-30 років: керувати, виконувати професійні завдання? Минулі вітчизняні педагогічні методики були побудовані на інтелектуальних стратегіях, що відокремили теорію від практики, надаючи перевагу останній. Вони сформували практично-раціональну особистість, що творила цей техногенно-бездуховний, безумний світ [4, с. 97].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для виправлення нинішнього становища маємо орієнтуватись на знання, в якому пріоритетним є духовне освоєння світу, тобто, життєва мудрість, що невід'ємна від духовної складової та випереджає дієвий раціоналізм і обов'язково його збалансовує [6, с.3]. Західноєвропейському раціональному обґрунтуванню буття протистоїть кордоцентрична

концепція навчання і виховання слов'янських народів. У славетного філософа Г.С. Сковороди рівень мудрості визначався душевними і сердечними відчуттями. За його висловом «Людина, щоб бути мудрою, має досягти поставлених цілей, керуючись сердечними знаннями, добродією», проявляється активно у повсякденному житті, а не у вмінні влаштовувати тільки особисті справи відповідно до безкраїх егоїстичних цілей [7, с.77].

Таким чином, процес становлення мудрої особистості має обов'язково враховувати душевний фактор, пізнання серцем і лише на цій основі здобувати професійне знання, що полягає у активності розуму в теорії, а на практиці спирається на серце і душевну сферу [1, с. 21].

Нині у нашому суспільстві, та й у цілому світі, як результат промислової революції і утвердження ринкових відносин, сформувався тип людини, ознакою якої є раціональна поведінка, відсутність моральних цінностей задля конкретної мети. Це – ділок, бізнесмен, комерсант, професор-менеджер і т.д. Всіх їх можна віднести до ринково-технологічної епохи, екстравертів, розумних егоїстів, для яких відчуття, переживання втратили значимість, цінність. Якщо вони й послуговуються ними – то виключно задля досягнення поставленої цілі. З точки зору етики – це люди без цінностей, без душі, серця [3, с.54].

Тому нинішню молодь можна зрозуміти: вона проходить через активний вплив не одухотворених знань, потрапляє під начало бездушного керівника і, нарешті, сама стає суперрафінованим роботом, прилаштовуючись до автоматизованого, штучного середовища. Успішну роботу близько 100 релігійних конфесій в Україні можна пояснити саме цим явищем, оскільки молоді люди потребують психологічного відновлення, навіть лікування, а разом з реабілітацією вони отримують дозу «ідеологічного наркотику» і потрапляють часто у залежність від недобросовісних месій.

Згубний характер нинішньої епохи помітив ще М. Бердяєв, який писав: «Людська душа не може витримати тієї швидкості, що вимагає від неї теперішня цивілізація. Ця вимога має тенденцію перетворювати людину на машину. Технічна цивілізація за своєю суттю імперіалістична, вона не хоче знати особистості. Діяч і підприємець – продукт відчуження від Природи, перетворення «теплих душевних суспільств» у стурбовані соціальним статусом, холодні, ощадливі цивілізації».

В міру того, як людина потрапляє під дію техніки і технології, культура замінюється технологією культури, соціотехнікою, політтехнологіями. Зростає занепад культури або заміна її на суцільне безкультур'я, «вспакультуру», тотальний релятивізм з рецидивами тваринних інстинктів, рекламою насильства, розпусти, жорстокості. Але поряд зі світовими глобалізаційними процесами активізуються дії за підняття Людини до духовних вершин. Популярними стають гасла «Ринковою має бути економіка, а не суспільство», «Влада має означати не насильство над усіма, а владу над собою». У цьому процесі одна з головних ролей належить освіті, яка повинна наповнити суспільство

гуманістично-екологічним змістом, що дозволить подолати існуючий трансформаційний стан світогляду і духовності.

Завдання навчального процесу – формування екологічного ідеалу, націленого на гармонійне буття у майбутньому, для якого вже створено культурний цивілізаційний фундамент, що має бути укріплений збалансованим, екобезпечним розвитком, екологічно мислячими, свідомими особистостями, морально-етичним соціумом, екологізованим виробництвом. Поки ж знання і наука відіграють декоративну роль в управлінні, суспільстві: практично жодна програма розвитку держави, чи окремих її галузей, не пройшла серйозної наукової апробації, не кажучи вже про їх розробку без активної участі вчених.

Якщо у радянські часи влада вважала за потрібне хоча б «освятити» такі плани наукою, то останні роки в Україні забули про цю практику взагалі. Свавілья чиновників нині безмежне: вони шляхом проб і помилок, на основі тільки власного, не завжди компетентного розуміння, приймають стратегічні плани розвитку вкрай розореної держави. Вчителька з Миколаївської області влучно перефразувала відомий вислів О. С.Пушкіна стосовно української дійсності: «Україна – край вічних реформ – безглуздих і безпощадних».

Виклад основного матеріалу. Сьогодні економіка, а не екологія, – стимул політичних, соціальних подій, вона Бог сучасної людини. Тричотири десятиріччя тому найбільші конкурси у ВНЗ були на природничі факультети: усі хотіли стати фізиками, хіміками, математиками, біологами. Нині лівова частка студентів – майбутні економісти, менеджери, маркетологи, банкіри, бухгалтери, фінансисти, попри те, що економіка країни не розвивається активно і ефективно з використанням значного вітчизняного потенціалу.

Зменшення темпів поступу, серйозних наукових розробок відкинуло державу далеко назад у рейтингу країн з сучасним техніко-технологічним статусом: Україна далеко позаду Японії, Китаю, Кореї, не кажучи про Західну Європу і країни Американського континенту. Держава лягла у дрейф економічного простору як сировинна, ресурсопостачальна «колонія» транснаціональних корпорацій. Останні закидали нас товарами широкого вжитку, щоб українці не думали про власну конкурентоспроможність, а жили у координатах «економічної спокуси», «подарованої» у обмін на більш цінний товар майбутньої перспективи.

Абсолютизація ролі грошей у суспільстві призводить до сприйняття його з точки зору продажності всього. Гасло «все можна купити» передбачає «все може бути проданим». Небезпека такого становища полягає у втраті міри, межі, які мають бути з точки зору етики і моралі. Закон, суспільна думка, справедливість, любов – не можуть знецінитися, але можуть набути форми власності і товару за умови продажності конкретних осіб, особливо тих, хто займає ключові пости та позиції в управлінні, відповідає за долі людей і держави у цілому. Очевидно – світ стає більш динамічним, зміна знань, технологій відбувається швидше, ніж пишуться навчальні плани і заклади освіти мають активніше турбуватися

з приводу оновлення навчального процесу, одночасно гармонізуючи усі його рівні.

Засвоєння певної суми знань лишається основою сучасної освіти, що має ряд проблем, зокрема: недостатньо чітке визначення базових знань – це негайно породило химерне явище підготовчих курсів, факультетів, навіть, інститутів доуніверситетської підготовки, наче усі тільки-но приїхали із-за кордону і вирішили навчатись в Україні; намагання у школі, та й ВНЗ, домогтись переважно механічного запам'ятовування знань без належного глибинного занурення у них, співпереживання. Поряд із засвоєнням базових чи нормативних дисциплін, які варто переглянути у бік скорочення і впровадження міждисциплінарних, інтегрованих підходів, треба навчити слухача самостійно оволодівати знаннями, інформацією, виробити у нього потребу в навчанні протягом усього життя, як це й передбачено принципами сталого (збалансованого) розвитку.

Навчання у вищій школі необхідно обов'язково супроводжувати участю студентів у наукових розробках, проектах, госпрозрахункових роботах, але не формально, як це часто робиться у ВНЗ. До викладацької діяльності інколи залучаються випадкові люди: не педагоги, не науковці, а з числа впливових, хто забажав отримати до влади, грошей ще й професорське звання.

Засвоєння знань поки що, як правило, відбувається задля успішного складання екзамену, заліку, тобто, заради оцінки у заліковій книжці чи таблиці. Вихід один: перетворити навчальну діяльність у органічне засвоєння знань через проблемність, дієвість, діалоговість, дискусійність, практичність. Яскравим прикладом хибності нашої освіти є вивчення іноземних мов. Кожен, хто учив їх у державних закладах, не міг продемонструвати вміння володіти ними. Причина – відсутність дієвого, практичного характеру навчання! Нам викладали детальну граматику, але не вчили мовленню, самій мові, бо навчальний процес не переслідував мету практичного оволодіння нею. На жаль, це не виняток у системі вітчизняної освіти, а типовий приклад недосконалості методик освоєння предмета.

Подібні недоліки існують у вивченні інших дисциплін, коли студенти не можуть застосувати знання для аналізу конкретної, особливо нестандартної ситуації; слабкий аспект використання міждисциплінарних знань для розгляду минулих і сучасних подій, причин нинішнього кризового стану суспільства (екологія, право, фінанси, економіка, політика, історія, релігієзнавство). Такий процес особливо загрозливий в умовах, коли соціум рухається до нової якості розвитку – суспільства знань, коли вирішальним чинником будуть високодуховні знання, на основі яких і відповідальної фахової компетентності будуть діяти усі члени суспільства. Сформувавши таку особистість, здатну до творення передбачуваних змін, можна побудувати конкурентоспроможну державу.

Висновки та рекомендації. У результаті проведених педагогічних досліджень розроблено теоретико-методологічну систему вдосконалення

екологічної освіти у ВНЗ (табл.), що дозволить ставити конкретну мету: підготовку фахівців, здатних вирішувати в умовах екологічної кризи комплексні екологічні проблеми; вибирати екологічно доцільні стратегії економічного і соціального розвитку; розробляти ефективні ресурсозберігаючі технології, природоохоронні заходи у відповідності до збалансованого, екобезпечного розвитку окремих територій і країни у цілому.

Список літератури

1. Дерябо С.Д. Методики диагностики и коррекции в экологическом воспитании / С.Д. Дерябо, В.А. Ясвин. – М.: [б. изд.], 1995. – 128 с.
2. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.
3. Концептуальні засади духовного розвитку особистості в ХХІ столітті: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 14 квітня 2006 року, м. Київ. – К.: Основа, 2006. – 223 с.
4. Моисеев Н.Н. Экология и образование / Н.Н. Моисеев. – М.: [б. изд.], 1996. – 141 с.
5. Саєнко Т.В. Екологічна освіта в Україні – досягнення і перспективи / Т.В. Саєнко // Екологічний вісник: наук.-попул. екологічний журнал, 2004. - № 5. - С. 20-24.
6. Саєнко Т.В. Абсолютно безпристрастно и спокійно : психологические афоризмы, наставления, пожелания / Т.В. Саєнко. - К.: [б.в.], 2000. – 73 с.
7. Сковорода Григорій. Твори : у двох томах / Г.С. Сковорода. – К.: [б.в.], 1994. - т. 1. – С. 52-67.

Проблема экологического образования нынче вышла за национальные рамки и приобрела международное значение. Опыт западных стран во внедрении экологизации обучения на 25-30 лет предшествует национальным мерам, поэтому, вместе с переходом на принципы Болонского процесса в высшей школе, отечественная система образования должна была принять позитивные элементы экологизации дисциплин, направлений подготовки специалистов, преподавателей, учителей и широкой общественности.

Устойчивое развитие, образование для устойчивого развития, экологическое образование, экологическая подготовка студентов ВУЗов.

The problem of environmental education today went beyond national boundaries and gained international significance. Experience of Western countries in the implementation of greening training for 25-30 years preceding national measures, so with the transition to the principles of the Bologna process in higher education of our education system had to take the positive elements of ecological disciplines, areas of training, lecturers, teachers and the general public.

Sustainable development, education for sustainable development, environmental (ecological) education, environmental training of university students.

УДК:378.147

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩУ ШКОЛУ

О. В. Соловійова, старший викладач

У статті розглядається процес становлення, розвитку та впровадження педагогічних технологій у вищій школі, розкриваються принципи педагогічних технологій, дається визначення «педагогічної технології», «інноваційної технології».

Технологія, педагогічна технологія, педагогічні інновації, принципи, освіта, навчання.

У сучасній освіті існує певний парадокс: невідповідність між стратегічною метою освіти (а саме всебічний розвиток особистості студента), закладений в нормативних документах, і реальною діяльністю вищого навчального закладу (надання студентам певної суми знань, вироблення вмінь, набуття навичок, контроль та оцінювання цих знань та вмінь).

Розв'язати цей парадокс покликані сучасні освітні технології, виникнення й розвиток яких зумовлені ступенем розвитку суспільства й науки (так, розвиток кібернетики й обчислювальної техніки зумовив розвиток програмованого навчання; дослідження закономірностей розвитку та механізмів людського мислення – проблемного навчання; діяльнісний підхід у навчанні став результатом досліджень психологів і філософів тощо).

Головною причиною необхідності модернізації освіти можна вважати масовий характер навчання в початковій та середній школі, потім в старшій і вищій школах у ХХ ст. Навчальні заклади зіткнулися з таким протиріччям: вимоги до якості масової підготовки студентів зростають, а навчання залишається усередненим. За таких умов активний пошук інструментів побудови ефективного навчального процесу, які б гарантовано забезпечували успіх у руках звичайного педагога, є актуальною потребою часу.

Таким чином, вибір теми даної статті обумовлено потребою у дослідженні цієї проблематики з метою розробки нових підходів, нових дидактичних засобів, які могли б перетворити навчання на свого роду технологічний процес із гарантованим результатом.